

МАЛІЄНКО ЮЛІЯ,
*кандидатка педагогічних наук, старша наукова співробітниця,
старша наукова співробітниця
Інституту педагогіки НАПН України*

**РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА НУШ
У МОДЕЛЬНІЙ НАВЧАЛЬНІЙ ПРОГРАМІ «ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ
І СУСПІЛЬСТВО. 5-6 КЛАСИ (ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС)»
(АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ ПОМЕТУН О.І.)**

Постановка проблеми. Педагогіка партнерства – одна з найважливіших траєкторій Концепції Нової української школи. Відомо, що ідея співпраці учасників освітнього процесу має різновекторні вітчизняні традиції. У 1997 р. С. Гончаренко в «Українському педагогічному словнику» дефініював педагогіку співробітництва як напрям педагогічного мислення і практичної діяльності, спрямований на демократизацію й гуманізацію педагогічного процесу. На думку вченого, педагогіка співробітництва – соціальна діяльність учителя та учнів, що ґрунтується на взаєморозумінні й гуманізмі, на єдності їхніх інтересів і прагнень, метою якої є особистісний розвиток школярів у процесі навчання і виховання [1, с. 251].

Відтоді науково-практичні напрацювання українських учених з цієї проблематики охоплювали дедалі більше коло освітніх практик. Нині більшість науковців послуговуються дефініцію «педагогіка партнерства». Водночас очевидним є брак досліджень з питань методики реалізації педагогіки партнерства в змісті конкретних освітніх галузей, предметів, курсів. Цим обумовлюється актуальність нашого дослідження.

Метою дослідження є аналіз програми ДІС у контексті реалізації в ній основних ідей педагогіки партнерства; конкретизація принципів педагогіки партнерства відповідно змісту курсу ДІС.

Виклад основного матеріалу. Ухвалення Концепції «Нова українська школа» перенесло поняття «педагогіка партнерства» зі світоглядних обширів у нормативну площину. Взаємодія батьків, учня і педагога – незамінна для формування індивідуальних освітніх траєкторій та втілення їх в індивідуальних навчальних планах кожного учня. Така можливість передбачена новим Законом України «Про освіту» (2017) і деталізована у Законі «Про повну загальну середню освіту» (2020) [2, с. 199].

До сьогодні триває процес тлумачення власне поняття «педагогіка партнерства». Ми обрали визначення Т. Смагіної як суголосне нашому дослідженню. Педагогіка партнерства – системна ціннісна взаємодія суб'єктів освітнього процесу (учнів, учителів, батьків (рідних), громадськості), яка ґрунтується на ефективній комунікації, горизонтальній моделі співпраці, взаємоповазі, взаєморозумінні, добровільності, відповідальності за результат та передбачає активне включення всіх учасників, об'єднаних спільними цілями [3, с. 202].

На наш погляд, педагогіка партнерства зумовлює широку взаємодію всередині кожної із виокремлених груп. Це ми також враховували під час аналізу програми ДІС.

Модельна навчальна програма «Досліджуємо історію і суспільство. 5–6 класи (інтегрований курс)» авторів О. Пометун, Т. Ремех, Ю. Малієнко, П. Мороза спрямована на розвиток особистості учня через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму [4].

Основні ідеї педагогіки партнерства: спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками наповнюються історико-громадянським змістом програми ДІС і реалізуються в усіх її складниках: у пояснювальній записці та в основній частині (орієнтовних видах навчальної діяльності, пропонованому змісті інтегрованого курсу, очікуваних результатах навчання учнів).

У програмі, зокрема, зазначається, що реалізація мети і завдань курсу можлива лише за умови застосування активних та інтерактивних методів навчання, коли учні є суб'єктами навчання: виконують творчі завдання, беруть участь у діалозі, дискусії, ставлять запитання одне одному та вчителю [4]. Отже, дитина стає повноправним, активним і свідомим учасником педагогіки партнерства, здатним формувати і ділитися власним пізнавальним, освітнім і життєвим досвідом.

Ефективність педагогіки партнерства забезпечується дотриманням певних принципів. Назвемо, з огляду на формат тез, лише окремі: наступність; системність; гуманізація та демократизація процесу дослідження історії та суспільства; поєднання індивідуального, диференційованого, творчого підходів до навчання; відповідальність навчального закладу за створення педагогіки партнерства.

Наступність суголосна адаптаційному циклу базової середньої освіти. ДІС, як і всі предмети і курси 5–6 класів, вивчається в період пристосування дитини до нових умов і вимог освітнього середовища, пов'язаних з її переходом із початкової до базової ланки освіти

Програмою ДІС передбачено поглиблення та урізноманітнення показників педагогіки партнерства, закладених у початковій школі, зокрема, взаємодія та співпраця з іншими у різних ситуаціях: у діалозі з учителем, однокласниками; колективному обговоренні запропонованої теми; виконанні завдань у парі/у групі. Подальшого розвитку набувають усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві; моделювання, опитування старших, збирання інформації і формулювання з допомогою вчителя висновків за результатами виконання дослідження.

Системність уможливорює формування ключових компетентностей і наскрізних умінь, передбачених Державним стандартом базової середньої освіти. Система пошукових, дослідницьких завдань передбачає, наприклад, пошук учнями інформації у різних джерелах (підручнику, довідниках, інтернет-джерелах тощо), аналіз, синтез, застосування, оцінювання якості та достовірності інформації з допомогою вчителя та/або за ґрунтовною його інструкцією з дотриманням учнями певного алгоритму; вироблення з допомогою вчителя визначення поняття; порівняння його з підручником, словником тощо.

Гуманізація та демократизація процесу дослідження історії та суспільства. Насамперед йдеться про зміст технологій пізнання минулого й сьогодення, здатних розкрити потенціал дитини. Наприклад, практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення, обговорення та дискусії на основі відкритих та контроверсійних питань історії та суспільного життя з дотриманням правил дискутування; індивідуальні/групові проекти; творчі завдання, зокрема, інтерв'ювання батьків/представників родини з різних питань та ін.

Поєднання індивідуального, диференційованого, творчого підходів до навчання. Вчитель, орієнтуючись на вимоги щодо очікуваних результатів, має змогу самостійно визначати назву теми, кількість і перелік питань до кожного уроку залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей окремих учнів і класу в цілому, індивідуального стилю викладання.

Учитель, організовуючи освітній процес, може диференціювати/ускладнювати кожний із пропонованих видів діяльності за рахунок зменшення допомоги учням аж до їхньої повної самостійності чи ускладнення завдань, пропонуючи їм оперувати більшим обсягом інформації чи складнішими способами діяльності [4].

Відповідальність навчального закладу за створення педагогіки партнерства. Учителю історії та громадянської освіти, адміністрації закладу варто звертати увагу на те, що освітній заклад здійснює процес спрямованої соціалізації учня/учениці, тому певною мірою відповідає за їхній громадянський розвиток. Навчання учнів буде успішнішим за умови панування в освітньому закладі демократичної атмосфери, рівності у взаємовідносинах учасників освітнього процесу, побудованих на партнерських засадах і взаємоповазі.

Висновки. Концептуалізація поняття «педагогіка партнерства» у контексті НУШ свідчить про новий етап демократизації української школи. Програма ДІС спрямовує діяльність учителів на реалізацію основних ідей педагогіки партнерства як в історико-громадянознавчому контексті, так і в загальній освітній площині.

Джерела та література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.:Либідь, 1997. 376 с.
2. Ткачук Л. Історичний аспект становлення і розвитку педагогіки партнерства. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2021. № 2 (6) (2021). С. 194–200.
3. Смагіна Т. М., Шуневич О. М. Параметри та індикатори реалізації принципів педагогіки партнерства в освітньому процесі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2020. Випуск 1 (46). С. 201–206.
4. Модельна навчальна програма «Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.) URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/hromadians-ka-ta-istorychna-osvitnia-haluz/> (Дата звернення 19.05.2022).